

<https://doi.org/10.3176/hum.soc.sci.1973.1.09>

M. ARDEL

TAIDLUSE SOTSIAALSEST TÄHTSUSEST

Meie ühiskonna põhieesmärgiks on igakülgset arenenud inimese kujundamine, iga ühiskonnaliikme individuaalse arengu tagamine.

Selle eesmärgi realiseerimiseks vajalikud materiaalsed ja vaimsed eeltingimused loob teaduslik-tehniline progress, mis muudab kõiki inimelu valdkondi. Töö iseloomu ja sisu muutumisega ning vaba aja ja ühiskondlike rikkuste suurenemisega, samuti rahva materiaalse olukorra paranemisega avanevad uued, senisest soodsamad võimalused inimese vaimseks rikastumiseks. Viimane omakorda on kogu ühiskonna arengu vahetuks vältimatuks tingimuseks: «Ilma kultuuri, hariduse ja ühiskondliku teadlikkuse kõrge tasemeta... on kommunism võimatu, nii nagu ta on võimatu ilma vastava materiaal-tehnilise baasita.»¹ «Iga üksiku vaba arenemine» saab ühtlasi «kõigi vaba arenemise» eelduseks,² rõhutavad marksismi klassikud.

Vaimse tegevuse üha suurenev osatähtsus nõuab aktiivset kaasaalamist vaimsete väärtuste sünnile. Seepärast on ka sotsialistliku kultuuri revolutsiooni põhiülesanded suunatud rahva kultuurilase aktiivsuse kasvatamisele. Üheks kultuurilase aktiivsuse avaldusvormiks on ka rahva massiline taidlus.

Taidluse massiline viljelemine aitab ületada professionaalse kunsti ja rahva vahel ajalooliselt kujunenud vastuolu, mida marksismi klassikud käsivad kui isiksuse vaimset võõrandamist. «Kunstiande erakordne kontsentreerumine üksikindiviidis» ning sellega seoses «talendi allasurumine rahvahulkades», kirjutab K. Marx «Saksa ideoloogias», «on kapitalistliku tööjaotuse otsene tagajärg».³ Nii muutus kunstilooming teatud kitsa inimeste ringi tegevuseks, rahva osaks jäi vaid kunstiväärtuste tarbimine.

Et osata eristada ja hinnata kunsti, ei piisa üksnes kunsti tarbimisest — on vaja leida vorme ka aktiivseks kokkupuuteks kunstiloominguga. Ainult sel teel on võimalik likvideerida vastuolu kultuuri ja rahva vahel.⁴ Tegevus taidluskollektiivides võimaldabki omandada ühiskonna kultuuriväärtusi nii tarbijalikult kui ka loovalt. M. Kagan näeb taidluse sotsiaalset tähtsust iga ühiskonnaliikme kunstikalduvuste äratamises ja arendamises, selles, et ta loometegevuse muudab igaühe sisemiseks vajaduseks.⁵

Enamikus taidlust käsitlevates töödes vaadeldakse teda kui esteetilise tegevuse liiki.⁶ Kuid taidlus ei lahenda ainuüksi esteetilisi ülesandeid, vaid ühiskondliku elu nähtustega dialektilises seoses olles omab ta ka laiemat sotsiaalset tähtsust.

¹ L. I. Brežnev, Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee aruanne XXIV kongressile. Tallinn, 1971. lk. 98.

² K. Marx ja F. Engels, Kommunistliku partei manifest. Rmt.: K. Marx, F. Engels, Valitud teosed, 1. kd. Tallinn, 1957, lk. 35.

³ K. Маркс и Ф. Энгельс, Немецкая идеология. Rmt.: К. Маркс и Ф. Энгельс. Соч., т. 3. М., 1955, lk. 251.

⁴ И. Зюзанек, Культура и массы. «Проблемы мира и социализма», 1965, № 7. lk. 38—46.

⁵ М. С. Коган, Лекция по марксистско-ленинской эстетике. Изд. 2-е. Л., 1971. lk. 62.

⁶ Vt. näit. Д. Н. Катышева и Т. С. Титкина, Художественная самодеятельность — средство идейно-эстетического воспитания трудящихся. Л., 1967; А. Н. Вартанов, Самодеятельное художественное творчество и профессиональное искусство. Rmt.: Искусство и народ. М., 1966. lk. 210—231.

Käesolevas artiklis püütakse vaadelda taidluse sotsiaalseid funktsioone, selgitamaks tema osa kaasaja nõukogude ühiskonnas. Selle probleemi käsitlemisel kasutame konkreetsete andmetena (taidlusest osavõtu motiivid jt.) ENSV TA Ajaloo Instituudi sotsioloogia sektoris meie poolt teostatud uurimuse «Kunstilise isetegevuse traditsiooniliste vormide osast ja perspektiividest töötajate vaba aja sisustamisel» tulemusi.⁷

Taidluse sotsiaalsete funktsioonide all mõistame neid tegevusülesandeid, mida ta täidab nii indiviidi kui ka ühiskonna suhtes tervikuna, ning mis seega tulevad ühiskonna ja iga ühiskonnaliikme vajadustest.

Taidluse sotsiaalne tähtsus avaldub meie arvates 1) esteetilis-kasvatusliku, 2) eneseteostus-, 3) sotsiaalsete kontaktide loomise ning 4) ühiskondliku ja üldkultuurilise aktiivsuse kujundamise funktsiooni kaudu.

Kõik need sotsiaalsed põhifunktsioonid on omavahel tihedasti põimunud ja nii mõnestki aspektist vaid tinglikult eristatavad. Taidluse kasvatuslikus toimes tuleks aga näha nende üldist tulemust.

1. Kunstilise isetegevuse esteetilis-kasvatuslik funktsioon avaldub kahel tasandil, nimelt kunstilise elamuse võimaldamises 1) vaatajatele ja 2) taidlejatele endile.

Peatume kõnesoleval funktsioonil kõigepealt vaatajate aspektist. Eesti NSV Kultuuriministeeriumi andmetel külastas 1970. aastal Eesti kutseliste teatrite etendusi ja kontserdikollektiivide esinemisi ligi 2,2 mil. inimest. Taidlejate omadel oli, tõsi küll, arvestatav, kuid märksa väiksemaarvuline vaatajas-kuulajaskond — 1,5. milj. inimest. Sealjuures on taidlusesinemisi külastanute arv aasta-aastalt vähenenud.⁸

Siin on mõju avaldamas mitmesuguste põhjuste kompleks. Ühelt poolt jõuab kutseline kunst nii televisiooni ja raadio kui ka vahetute kontaktide kaudu üha enam inimeste ellu. Kunstist osasaamine pole tänapäeval enam niivõrd võimaluste kui kultuurihuvide probleem. Teiselt poolt aga on paranenud ka rahva materiaalne olukord ja tõusnud tema hariduslik ja üldkultuuriline tase ning nõudlikkus kunsti vastu.

Kuigi meil on küllalt arvukalt taidluskollektiive, kellele pole kättesaamatud ka tõsisemad kunstisaavutused, on ilmne, et taidlus enamasti ei küüni professionaalse tasemeni. Juba kunsti spetsiifika ise, tema keerukus ja täiustamise pidevus nõuab peale ande ja erialase ettevalmistuse ka igapäevast pingsat tööd, milleks isetegevuslastel ei jätku aegagi. Ja ega taidluse peamine eesmärk ei seisnegi kutselise kunstiga võistlemises.

On selge, et laiemal elanikkonna kunstiline teenindamine kutselise kunsti kaudu toimub tunduvalt kõrgemal tasemel ning taidluse osa siin on tänapäeval teisejärguline.

Ülaltoodust aga ei saa järeldada, et taidlus pole vaataja seisukohalt enam üldse vajalik. Elanikkonna küsitlusest selgus, et seoses kutseliste kollektiivide sagedasema esinemisega on huvi taidlusesinemiste vastu elanikkonnas tervikuna vähenenud vaid 14,5 protsenti; 48,9 protsenti aga kinnitab, et nad on endiselt huvitatud taidluskontsertidest. Ülejäänud aga ei asunud selles küsimuses kindlale seisukohale. Huvi vähenemine taidlusesinemiste vastu seostub eelkõige haridustaseme tõusuga: algharidusega küsitletute huvi nende esinemiste vastu on langenud 10,8, keskhariidusega küsitletute huvi 16,7 ja kõrgema hariidusega küsitletute huvi 31,7 protsenti.

Suhtumises taidlejate esinemisesse ei saa peale kunstivajaduse-nõudlikkuse ja teiste kriteeriumide arvestamata jätta ka seda, et taidlejate esinemistesse suhtutakse märksa teisiti kui kutseliste esinemistesse. Ka M. Kagan näiteks märgib⁹, et ilmne meisterlikkuse puudujääk, mis tunduvalt madaldab professionaalse kunsti väärtust, ei häiri meid taidle-

⁷ Mainitud uurimus valmis Eesti NSV Kultuuriministeeriumi tellimusena ning tema aluseks olid laulupeoliste küsitlus 1969. a. (1222 in.), rahvatantsijate küsitlus 1970. a. (706 in.) ja ENSV elanikkonna küsitlus 1970. a. (1226 in.).

⁸ ENSV rahvamajandus 1969. Tallinn, 1970, lk. 298.

⁹ M. С. Кaгaн, Лекции по марксистско-ленинской эстетике. Изд. 2-е. Л., 1971, lk. 442.

jate esinemiste puhul. Taidlejates nähakse eelkõige rahva esindajat, üht paljude seast. See tekitab teatud samastumistunde ning süvendab vaatajaski usku oma võimesse.

Ja veel üks asjaolu, millele juhib tähelepanu A. Vartanov: taidlejatele on iga esine-mine tõsiseks katsumuseks, mis nõuab temalt täit vaimse ja loomingulise jõu koondamist. Kutseline kunstnik võib seda osaliselt korvata harjumuseks saanud vilumuse, tehnikaga. Seda vahenditust, emotsionaalset pinguldust ja pidulikku elevust, mis kaasneb isetegevuslaste esinemisega, tunnetab vaataja väga hästi.¹⁰ Ja kui taidleja suudab vahetu eneseväljendusrõõmuga publikut nakatada, on ta oma ülesande täitnud.

Siit jõuame taidluse esteetilise kasutegurini taidlejate aspektist.

Taidluse olemus tuleneb tema harrastaja vajadusest end kunsti kaudu avaldada. Taidluse seesmiseks ajendiks ongi rahva kultuuriloomise tahe, mis kasvab välja sügavast vajadusest «ise ilu teha».

Taidlusest osavõtu motivatsioon ongi kõige domineerivamaks kunstiline elamus, mida taotleb keskmiselt 50 protsenti taidlejatest (tab. 1).

Tabel 1

Taidlusest osavõtu motiivid*, %

Motiivid	Taidlusala d			
	Koorilaul	Puhkpillimäng	Rahvatants	Keskmine
Kunstilise elamuse saamine	56,9	38,1	53,4	53,3
Võimalus suhelda, leida uusi sõpru ja tuttavaid	32,8	29,4	43,6	36,2
Võimalus sisustada vaba aega	35,5	28,9	37,8	35,8
Korraldatakse mitmesuguseid ühiseid üritusi (tähtpäevade tähistamine jne.)	20,8	14,4	23,9	21,2
Korraldatakse vastaval alal silmaringi avardavaid üritusi (noodiõpetus, vestlused jne.)	12,5	9,8	50	9,8
Tantsuga võib tegelda ka keha-kultuuri mõttes	—	—	42,9	—

* Kuna ei ole lisatud omapoolseid arvamusi, on alust arvata, et esitatud vastusevariantides on osavõtu motivatsioonid ammendatud enam-vähem täielikult.

Peale kunstihuvi, kunstist osasaamisvajaduse on siin tegemist ka emotsionaalsete vajaduste rahuldamisega. Kunst, väitis tuntud nõukogude kunstipsühholoog L. Vögotski, on vahendiks, mille abil me tasakaalustame oma emotsionaalset ebakõla.¹¹ Saksa Demokraatlikus Vabariigis 1966.—1967. aasta 17 keemiatööstuse ettevõtte teostatud uurimise andmeil, mis paraku on ainsaks konkreetseks võrdlusmaterjaliks taidluse motiivide osas, väitis ligi 40 protsenti küsitletuist, et kunstiharrastus aitab tasakaalustada kutsealast tegevust.¹² Rõhutagem siin, et taidluse psühholoogiline tähtsus seisnebki just emotsionaalses väljaelamises, kutsetööst põhjustatud emotsioonivaeguse kompenseerimises. See aspekt omab erilist aktuaalsust nüüdisajal, eriti aga tulevikus, mil töö muutub veelgi spetsialiseeritumaks ja intellektuaalsemaks.

Taidluse esteetilis-enesekasvatuslik funktsioon on tähtis nii inimese vaimse arengu kui ka kogu ühiskonna esteetilise kultuuri kujunemise seisukohalt, sest

1) ta võimaldab avastada ja arendada inimestes peituvaid loomingulisi võimeid ja tõsta esile uusi andeid;

¹⁰ A. H. Вартанов, Художественная самодеятельность и профессиональное искусство. Рмт.: Искусство и народ. М., 1966, lk. 210—231.

¹¹ Л. С. Выготский, Психология искусства. М., 1968, lk. 331.

¹² Kultur und Freizeit. Berlin, 1971, lk. 118.

2) kunsti viljelemine kujundab eriti mõjukalt esteetilise teadvuse sfääri, rikastab kujutlusvõimet ja tundeid, s. o. hingeelu tervikuna;

3) kunstimaitsset ning kunstialaseid vajadusi arendades ja süvendades aitab taidlus ühtlasi kasvatada kunsti mõistvat ja vajavat publikut. Vaadeldes kunsti (*resp.* taidlust) dialektilises seoses ühiskondliku elu nähtustega, kirjutab K. Marx: «Kunstilooming, samuti kui iga muu produkt, loob publiku, kes mõistab kunsti ja on suuteline nautima ilu. Tootmine ei tooda üksnes eset subjekti jaoks, vaid ka subjekti eseme jaoks.»¹³

2. Isiksuse eneseavaldus pole täielikult saavutatav üksnes töösfääris. Võimaldades realiseerida inimeses peituvaid potentsiaalseid võimeid, aitab taidlus kaasa isiksuse loominguks eneseteostusele kutsetööst vabalt ajal. Muutes isiksust terviklikumaks, soodustab kunstiharrastus tööalase piiratud ületamist, mis on eriti tähtis vähem loominguks võimelusi pakkuvate kutsealade puhul.

«Peamine,» kirjutab I. Kon, «on virgutada inimest loovale tegevusele, et eneseväljendusvajadus, nii omane lastele, ei kaoks täiskasvanutel. Selle tegevuse sisu võib olla ja peabki olema kõige erinevam — ühiskond vaid võidab teada moodustavate indiviidide mitmekülgsest.» Ja seetõttu, lisab ta, peabki hindama vabu intellektuaalseid, esteetilisi jm. otsinguid, mis toimuvad väljaspool kutsealast spetsialiseerumist.¹⁴

Isiksuse ennastarendava tegevuse ühiskondlikku lähtust silmas pidades kirjutab K. Marx: «Ülev, s. t. mitteutilitaarne tegevus, muudab inimese teiseks, mis omakorda avaldab tagasimõju töö tootlikkusele.»¹⁵

3. Sotsiaalsete kontaktide loomise funktsioon tuleneb suhtlemisvajadusest. Taidlusest osavõtu motiivide seas on suhtlemisajend olulisel kohal: meelepäraste suhtlemise võimalust pidas ajendina silmas keskmiselt 36 protsenti küsitletuist. Suhtlemismotiivi osatähtsus suureneb veelgi, kui tegevusmõjuritena arvestada mitmesuguseid ühiseid ettevõtmisi, mis sisuliselt ühtivad suhtlemisajendiga.

Ka Saksa Demokraatlikus Vabariigis valminud uurimus¹⁶, millest juttu oli juba eespool, kinnitab veenvalt suhtlemismotiivi tähtsust taidluses: meelepärastest suhtlemisest ajendus ligi 50 protsenti küsitletuist.

Inimese areng on tema sotsiaalsete kontaktide areng. K. Marx ja F. Engels on korduvalt rõhutanud suhtlemise tähtsust inimese kõlbelises ja vaimses arengus, «Indiviidi tõeline vaimne rikkus sõltub kogusummas tema reaalse suhete rikkusest.»¹⁷

Sotsiaal-psühholoogilisel tasandil realiseerub suhtlemise mõju B. Parõgini määratluse kohaselt¹⁸ järgmiste funktsioonide kaudu:

- 1) suhtlemine kui inimolemuse avaldumisviis;
- 2) suhtlemine kui inimest kujundav faktor;
- 3) suhtlemine kui inimese eksisteerimise tingimus, tema orgaaniline vajadus;
- 4) suhtlemine kui informatsiooniallikas.

Vahetu suhtlemine taidluskollektiivis avardab tunduvalt inimese igapäevast tegevust ning laiendab tema mitmesuguste ühiskondlike suhete sfääri. Kontaktid erinevate sotsiaalsete gruppide esindajate vahel loovad eeldusi vastastikuks rikaatumiseks, kasvatusseks kollektiivis. Suhtlemise kaudu kujunevad ja süvenevad hinnangukriteeriumid ning ellusuhtumine. Lõppkokkuvõttes soodustab suhtlemine isiksuse sotsialiseerumist ning, mis eriti oluline, klasside ja sotsiaalsete gruppide vaheliste kultuuriliste erinevuste vähenemist, s. o. nõukogude ühiskonna homogeniseerumist.

Sellest lähtudes ei saa ka suhtlemisaspekti taidluses alahinnata. Seda enam et tuleviku suureneb vahetu suhtlemisvajadus veelgi. Linnastumise süvenemise ning tehnika ja massikommunikatsioonivahendite arenguga muutub suhtlemine üha vähem vahetuks, väi-

¹³ K. Маркс, Введение. (Из экономических рукописей 1857—1858 гг.). Rmt.: К. Маркс и Ф. Энгельс, Соч., т. 46, ч. I, М., 1968, lk. 144.

¹⁴ I. S. Kon, Isiksuse sotsioloogia. Tallinn, 1971, lk. 235.

¹⁵ K. Маркс, К критике политической экономии. Rmt.: К. Маркс и Ф. Энгельс, Соч., т. 46, ч. II, М., 1970, lk. 217.

¹⁶ Kultur und Freizeit, lk. 118.

¹⁷ K. Маркс и Ф. Энгельс, Немецкая идеология. Rmt.: К. Маркс и Ф. Энгельс, Соч., т. 3, lk. 36.

¹⁸ Б. Парыгин, Основы социально-психологической теории. М., 1971, lk. 190.

dab tšehhi filosoof R. Richta ja juhib tähelepanu sellele, et täielikult mehhaniseeritud tootmisprotsessis väheneb inimeste vahetu mõju üksteisele ning tekib terav suhtlemise, inimliku läheduse vajadus.¹⁹

Vahetu suhtlemisvajaduse süvenemine tõstab taidluse selle sotsiaalse funktsiooni eriti esile.

Seda arvestades tuleks rohkem tähelepanu pöörata vastastikuste suhete iseloomule. Meie uurimise tulemused näitavad, et kõige olulisemaks faktoriks, mis kutsub esile rahulolu harrastustegevusega, pole mitte esinemiste tase, nagu eeldada võiks, vaid omavaheline läbisaamine kollektiivis. Ka mitmesugused kollektiivisisesed traditsioonid soodustavad üksteise tundmist-mõistmist ning aitavad kollektiivi liita. Omavaheliste suhete iseloomust sõltub aga suuresti ka kunstist osa- saamise ja loomisrõõm.

4. Ja lõpuks kõige laiem ja ühtlasi kõige olulisem taidluse sotsiaalne funktsioon, mis avaldub ühiskondliku ja üldkultuurilise aktiivsuse kujundamise kaudu.

Nagu selgus elanikkonna küsitlusest, suureneb harrastuslik aktiivsus kontaktide tihe- nedes taidlusega ning ühe kindla harrastusega tegelemine korreleerub üldkultuurilise aktiivsusega (vt. tab. 2). Võiks öelda, et mida enam inimene tegeleb kultuurialadega, seda enam leiab ta selleks aega. Ka küsitlusest «Linlane ja linn» ilmnes, et taidlusega kaasneb enesetäiendamine muudelgi aladel (lugemine, loengute kuulamine jms.).

Veelgi enam, taidluslik tegevus seostub oluliselt ka ühiskondliku aktiivsusega (vt. tab. 2). Nii on elanikkonnast pidevaid ühiskondlikke ülesandeid 29, isetegevuslastest aga 71,2 protsendil. (Mõistagi annab ka taidluskollektiiv mõningaid ülesandeid.)

Tabel 2

Oldkultuurilise ja ühiskondliku aktiivsuse seos osavõtuga taidlusest, %

Küsitlute rühmad	Tegeleb sageli, harrastab üle kolme ala	Kasutab raamatukogu	Võtab osa ühiskondlikust tööst
Pole taidlusest mitte kunagi osa võtnud	33,0	28,4	16,5
Võttis osa ainult koolipölv	64,1	51,9	24,9
Võttis osa ka pärast kooli, kuid nüüd on loobunud	67,8	51,1	27,1
Võtab osa praegugi	91,8	71,2	41,5

Analoogilised tendentsid, mida iseloomustab põhimõte «kõik või mitte midagi», on leidnud kinnitust teisteski sotsioloogilistes uurimustes.²⁰

Muidugi mõista ei avaldu taidluse seos inimese üldise aktiivsusega sugugi ühesuunaliselt. See probleem on kahtlemata komplitseeritud. Väga võimalik on vastastikune koostõmu või koguni põhjusliku seose puudumine ning tegemist on ühe ja sama nähtuse eri avaldusvormidega. Meie uurimused on nimelt andnud alust järelduseks, et harrastustegevuses pole määrav mitte niivõrd vanus ja juba saavutatud teadmiste pagas (üld- ja eriharidus), kuivõrd püüd end täiendada, s. o. inimese üldine aktiivsus. Peale endastmõistetavate kunstiliste kalduvuste ja eelduste ongi just sellega oluliselt seletatav taidlusest osavõtt. Kunstiharrastus omakorda aitab kujundada inimese huve, kollektiivsustunnet ja kultuurilisi vajadusi. Rõhutagem siinjuures aga seda, et vahetu ja aktiivne kunstiga lävimine on oluliselt seotud inimese üldise aktiivsusega.

¹⁹ Р. Рихта, Научно-техническая революция и развитие человека. «Вопросы философии», 1970, № 2, lk. 56—66.

²⁰ Vt. К. С. Мансуров, Человек и свободное время. «Культурно-просветительная работа», 1968, № 4, lk. 62—64.

Eelöeldust lähtudes jõuame järeldusele, et taidluse ühiskondlik tähtsus seisneb eelkõige tema vajalikkuses osavõtjatele enesetele. Seega ei tuleks teda tänapäeval käsitleda mitte peamiselt puhkehelkede võimaldajana vaatajatele, vaid eelkõige isiksuse arengut, tema sotsialiseerumist soodustava tegevusena, mis lõppkokkuvõttes aitab kaasa ühiskonna homogeniseerumisele. Vastavalt sellele peaks kunstimeisterlikkuse kõrval rohkem tähelepanu pöörama taidluse massilisusele. Paraku aga esineb taidluse arengusuundade käsitlemisel kunstimeisterlikkuse absolutiseerimise tendents. Lähtudes taidluse edusammudest, on levinud seisukoht, et tänapäeval on isetegevuse põhiliseks tunnuseks püüde saavutada «professionaalne tase» ning veelgi efektiivsemalt täita rahva esteetilise kasvatuse ülesandeid.²¹ See arusaam samastab taidluse funktsioonid professionaalse kunsti ülesannetega ja vaesustab tunduvalt tema olemust. Taidlusel on kutselise kunstiga võrreldes ühiskonnas siiski põhimõtteliselt erinev, spetsiifiline asend. Nende samaaegne eksisteerimine on vajalik teineteise täiendamiseks, mitte võistlemiseks.

Iga kunstnik, ka taidleja, vajab publikut. Ning kunstimeisterlikkuse tõus on iseenesest rõõmustav nähtus — ja mitte üksnes publiku seisukohalt. Kuid taidluse kunstiline tase ei tohiks kujuneda ainumääravaks kriteeriumiks, eesmärgiks omaette. Paljudes kohtades ja paljudel pole selleks ei eeldusi ega võimalusigi.

Edaspidi peaks kogu taidlusele andma diferentseeritud sisu, tagama mitmesuguse meisterlikkuse astmega kollektiividele eksisteerimisvõimalused ja jõukohase repertuaari. Mõistagi ei tähenda see taidluse üldise taseme allaviimist, sest kvalitatiivne tõus vajab ka vastavat kvantitatiivset baasi. Pealegi on meil olemas nn. tipptaidlus.

Samal ajal peaks taidlus žanriliselt mitmekesisutama. Oleks vaja rohkem uusi mõtteid, tunde otsida uusi avaldusvorme ja esinemisvõimalusi. Nii mõneski suhtes on taidlusel omanäolisuse otsimiseks isegi vabamad käed kui kutselisel kunstil, mille tegevus on siiski mõneti reglementeeritud. Traditsiooniliste taidlusalade kõrval võiks rohkem viljelda algpärasemaid rahvakunsti vorme. Mitmete ansambelite teedrajav tegevus selles suunas on üksnes heakskiitu leidnud. Žanriline avardamine tooks kaasa ka uusi asjahuvilisi. Ka suhtlemisajandi oskuslik kasutamine aitaks realiseerida varjatud võimalusi taidluse kandepinna laiendamiseks.

Ja lõpuks tuleb mõista, et taidlus kui inimese arengut soodustav tegevus, mis ühtlasi pakub kunstilist elamust paljudele tuhandetele pealtvaatajatele, on ühiskondlik töö. Järelikult vajab ta samasugust stimuleerimist asutuste ja ettevõtete poolt kui iga muu ühiskondlik tegevus.

Vaagides taidluse arenemisvõimalusi lähemas tulevikus, võib olla optimistlik. Nagu meie poolt teostatud uurimise tulemustest selgub, ei pidurda haridustase ja materiaalse heaolu tõus taidlusega tegelemist. Samal ajal aga on ühiskonna teaduslik-tehnilise progressiga kaasnevad mitmed sotsiaalsed nähtused, nagu linnastumine ning suhtlemise ja üldkultuurilise enesetäiendamise osatähtsuse suurenemine, soodsaks eeltingimusteks taidluse massilisemaks arendamiseks. R. Richta juhhib tähelepanu sellele, et sotsialismi tingimustes pole vaba aja loomingulise kasutamise võimalused kaugeltki ammendatud. Tuleb aeg, kus traditsioonilised ettekujutused elu dominantidest osutuvad puudulikeks. Ja on kõigiti õigeaegne perspektiivselt mõelda üha laiemast, kõigile kättesaadavast omaloomingulise tegevuse arendamisest, mis ärataks vajaduse astuda kontakti kogu ühiskonna progressiga.²²

Eesti NSV Teaduste Akadeemia
Ajaloos Instituut

Toimetusse saabunud
12. V 1972

²¹ Д. Н. Катышева и Т. С. Титкина, Художественная самодеятельность — средство идейно-эстетического воспитания трудящихся, lk. 13.

²² Р. Рихта, Научно-техническая революция и развитие человека. «Вопросы философии», 1970, № 2, lk. 65.

М. АРДЕЛЬ

О СОЦИАЛЬНОМ ЗНАЧЕНИИ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ САМОДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Резюме

Значение художественной самодеятельности обычно рассматривается с точки зрения эстетического воспитания. В настоящем исследовании сделана попытка рассмотреть эту проблему шире — касаясь социальных функций художественной самодеятельности и вытекающих отсюда следствий как для индивида, так и для общества в целом. Автор опирается на данные литературы и материалы конкретных социологических исследований, проведенных в Эстонской ССР в 1969—1970 гг. (репрезентативный опрос среди участников художественной самодеятельности — хоровых, танцевальных и инструментальных коллективов, а также среди населения). В отличие от профессионального искусства художественная самодеятельность имеет свою специфическую социальную задачу, которая выражается, кроме эстетического воспитания, в следующих основных функциях: самореализация личности, расширение социальных контактов и развитие общественной и культурной активности участников.

В настоящее время сущность художественной самодеятельности заключается, по нашему мнению, прежде всего в том, что она содействует всестороннему развитию личности, ее социализации, а в конечном счете — стиранию культурных различий в обществе. Одним из основных мотивационных факторов участия в художественной самодеятельности является, по нашим данным, потребность в общении. Сказанное позволяет сделать следующие практические выводы: надо больше внимания уделять разнообразию жанров художественной самодеятельности и ее массовости, развитию личностных контактов, общению между членами коллектива.

*Институт истории
Академии наук Эстонской ССР*

Поступила в редакцию
12/V 1972

M. ARDEL

ON THE SOCIAL SIGNIFICANCE OF AMATEUR ART

Summary

The significance of amateur art has usually been treated as an aspect of aesthetic education. The present research is an attempt to discuss the social functions of amateur art and the ensuing results, both in respect to the individual as well as to the society as a whole. The author has based her research on relevant literary data and the materials of sociological investigations carried out in Soviet Estonia during 1969—1970. (A representative number of amateur choir singers, folk-dancers and non-professional musicians as well as the inhabitants of the Republic were questioned.) As compared to professional art, amateur art has its own specific social task which is expressed, apart from aesthetic-educational purposes, by the following principal functions: the self-realization of the personality, the widening of social contacts, and the development of the social and cultural activity of the participants.

Today, the essence of amateur art, in our opinion, consists above all in the fact that it contributes to an all-round development of the personality, and, eventually, to the erasure of cultural differences in the society. According to obtained data, one of the principal motives of amateur art activities is man's need for personal contacts. The author comes to the following practical conclusions: it is of importance to attribute greater attention to the diversity of the genres of amateur art and to the mass participation in amateur arts, and to the development of personal contacts between the members of amateur art collectives.

*Academy of Sciences of the Estonian SSR,
Institute of History*

Received
May 12, 1972